

cie z tej rozmowy, przechowywanym w Archiwum Państwowym w Lublinie, który jest zamieszczony w książce jako aneks IV.

To także stanowi o wartości publikacji, która ujmuje nie tylko nowe i szerokie pola badawcze, ale także pokazuje sposoby popularyzacji historii, sposoby zachęcania młodzieży, aby zainteresowała się swoją przeszłością, przeszłością swojego regionu i kraju oraz dostrzegła, że nauki historyczne nie są tylko dla wielkich uczonych, lecz wszystkim umożliwiają podjęcie własnych poszukiwań przeszłości. W czasach spychania na margines humanistyki podtrzymywanie zainteresowania historią jest wartością samą w sobie, a często wystarczy jedynie inspiracja, aby pobudzić „duszę odkrywcy” w młodym człowieku. Warto więc, aby po recenzowaną książkę sięgali nie tylko badacze i zainteresowani powstaniem listopadowym, ale także wszyscy, którym na sercu leży popularyzacja historii.

Ewa M. Ziółtek
Katedra Historii XIX Wieku KUL

Jerzy H o l z e r, *Europa zimnej wojny*, Kraków: Wydawnictwo Znak, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk 2012, ss. 1075+11.

W dorobku naukowym prof. Jerzego Holzera jest wiele cennych prac poświęconych historii najnowszej Polski i świata. Pomimo upływu trzydziestu lat, nadal cenną i aktualną pozostaje, wydana w podziemiu w 1983 r., praca poświęcona genezie i działalności NSZZ „Solidarność” w latach 1980-1981. Obok kilkadziesiątu artykułów dotyczących relacji Polski i Niemiec w XX wieku, prof. Holzer opublikował kilka syntez poświęconych historii Europy: *Komunizm w Europie* (2000), *Europejska tragedia XX wieku. II wojna światowa* (2005), *Europa wojen 1914-1945* (2008). Z dużym zaciekawieniem sięgnęłam więc po wydane w 2012 r. obszerne dzieło *Europa zimnej wojny*, za które autor otrzymał w 2012 r. nagrodę Klio.

Na wstępie należy powiedzieć, że nie jest to klasyczna synteza czy podręcznik akademicki, ale – jak napisano w recenzji wydawniczej – „pasjonująca historia powojennej Europy”. Jerzy Holzer na ponad tysiącu stronach przedstawił dzieje całego podzielonego żelazną kurtyną kontynentu. Autor nie skupił się wyłącznie na zagadnieniach historii politycznej, porusza także kwestie gospodarcze, społeczne i kulturalne.

To monumentalne dzieło składa się z 55. rozdziałów, wykazu literatury oraz indeksu nazwisk i map. Autor we wstępie informuje, że starał się równomiernie opisać regiony Europy oraz uwzględnić jej podział, który utrzymywał się na kontynencie przez niemal pół wieku. Pracę rozpoczyna rozdział pt. „Porządek jałtańsko-

poczdamski”, lecz Autor genezy „zimnej wojny” dopatruje się nieco wcześniej, wraz z zajmowaniem przez ZSRR krajów Europy Wschodniej. Zatrzymuje się też nad samym pojęciem „zimnej wojny”, zastanawia się, czy był to konflikt dwóch ideologii czy walka polityczna o dominację w Europie. Stawia też pytanie o odpowiedzialność za wybuch tego konfliktu. Czy za wybuch „zimnej wojny” odpowiadały Stany Zjednoczone, które pierwsze użyły broni nuklearnej w Japonii, czy też do tego konfliktu doprowadziła polityka ekspansjonizmu ZSRR? Autor oferuje czytelnikowi rozległą panoramę dziejów powojennej Europy, która stała się swoistym frontem walki pomiędzy Kremlem a Białym Domem, pokazuje straty gospodarcze i ludnościowe po II wojnie światowej, opisuje proces największej w dziejach wędrowki ludów, upadek i rozkwit Europy, procesy integracyjne i erozję, terroryzm i działania pokojowe, Europę demokracji i dyktatury, strefę praw człowieka i strefę bezprawia. Dokonano także dogłębnej analizy procesów, które doprowadziły do kryzysu i upadku komunizmu w Europie. Autor zastrzega jednak, że koniec „zimnej wojny” nie oznaczał wcale początku okresu spokoju i stabilizacji, w jego ocenie nie istnieje bezkonfliktowy rozwój historyczny.

W pracy odwołano się do prac wielu polskich, ale, przede wszystkim, zagranicznych historyków. Korzystano z prac anglojęzycznych, literatury niemieckiej, rosyjskiej i francuskiej, a także publikacji w języku czeskim. Autor obszernie cytuje fragmenty prac innych badaczy, komentuje je i polemizuje z postawionymi tezami. Dzięki temu zabiegowi czytelnik czuje się, jakby uczestniczył w seminarium na uniwersytecie. Być może dla osoby niebędącej historykiem jest to trudna formuła, jednakże dzięki niej Autor pokazuje, że nie lekceważy czytelnika i nie narzuca mu swojej wizji dziejów Europy po II wojnie światowej. Opisuje fakty z przeszłości, podaje następnie szereg opinii: własnych i innych historyków, przez co uruchamia w czytelniku samodzielne myślenie, zmusza do refleksji. Autor przywiązuje szczególną wagę do faktów. Podstawową zaletą pracy jest skrupulatność opisu, a także dokładność w podawaniu danych liczbowych.

Książka Jerzego Holzera jest sumą historii kilkudziesięciu państw. Autor nie eksponuje dziejów ojczystych, ale też ich nie pomija. Dzięki takiemu równoległemu opisowi możemy porównać doświadczenia wielu narodów Europy. Pracę tę powinien przeczytać każdy, kto interesuje się czasem współczesnym, bowiem aby zrozumieć współczesną Europę, trzeba poznać przede wszystkim jej XX-wieczne dzieje. Korzenie współczesności, co udowadnia prof. Jerzy Holzer, tkwią w historii.

Ewa Rzczkowska
Katedra Historii Najnowszej KUL